

ВІДГУК

офіційного опонента про дисертаційне дослідження

Сухової Анни Вікторівни

«АНГЛОМОВНА НОВЕЛА (XIX–XX СТ.) :

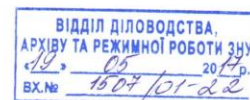
ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНИЙ ТА ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТИ»,

подане на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук
за спеціальністю 10.02.04 – германські мови. – Запоріжжя, 2017. – 264 с.

Поліпарадигмальність і політеоретичність сучасної лінгвістичної науки про текст сприяє виокремленню та різнобічному вивченню жанрових форм малої прози – новели, байки, загадки, оповідання тощо. Універсальність і водночас багатоаспектність тексту, синергія його складників, панхронічне включення через специфічну етнолінгвокультуру до загальнолюдської культурної спадщини привертають увагу науковців широкими можливостями лінгвального та екстралінгвального аналізу тексту.

Теорія новели почала складатися відносно недавно й досі перебуває на стадії формування, а отже широке коло проблем, пов'язаних з дослідженням цього жанру, залишається невирішеним. До проблемних слід віднести питання типології та лінгвостилістичного статусу новели, вивчення прагматичного і когнітивного аспектів новели, уточнення методико-процедурного апарату дослідження текстів, висвітлення синергетичних характеристик новели тощо. Усе це обумовлює необхідність всебічного дослідження об'єкту з застосуванням новітньої лінгвокогнітивної методології. Саме таким дослідженням і є дисертація Анни Вікторівни Сухової.

Реферовану дисертацію присвячено комплексному дослідженню лінгвостилістичних і прагматичних характеристик англомовної новели в їх органічній єдності. У роботі ретельно проаналізовано композиційно-стилістичну структуру та лексико-синтаксичні особливості англомовної новели, а також уперше застосовано категорійно-поняттєвий апарат лінгвосинергетики для вивчення цього типу тексту як синергетичної системи.

Актуальність обраної теми увиразнюється тим, що дисертаційна робота виконана в руслі антропоцентричного підходу до вивчення об'єктів лінгвістики, зокрема художнього тексту малої форми, і ґрунтується на інтеграції даних сучасних досліджень у галузі лінгвостилістики, лінгвопрагматики та лінгвосинергетики. Дослідження прагматистичних характеристик англomовної новели викриває механізми здійснення прагматичного впливу на адресата за допомогою арсеналу мовностилістичних засобів у межах складної відкритої системи.

Мета роботи – виявити композиційно-стилістичні, лексико-синтаксичні й прагматичні особливості англomовної новели з урахуванням її синергетичних параметрів (стор. 6) – корелює з об'єктом і предметом дослідження (стор.7). Обраний **об'єкт** – англomовна новела XIX–XX століть. **Предмет** дослідження – лінгвостилістичний та прагматичний аспекти англomовної новели.

Наукова достовірність висновків та об'єктивність положень, викладених у дисертаційній праці А. В. Сухової, забезпечуються:

- повнотою емпіричної бази, яка адекватно відображає об'єкт дослідження, та її глибокою філологічною інтерпретацією. Адже **матеріалом** комплексного аналізу слугували 119 англomовних новел загальним обсягом 2618 сторінок. У процесі дослідження опрацьовано 3528 текстових одиниць і фрагментів;
- використанням комплексної методики аналізу, залученням загальних і релевантних лінгвістичних **методів** дослідження, провідними серед яких є: системно-структурний метод, метод моделювання, метод контекстуального аналізу, системно-синергетичний метод та ін.;
- репрезентативністю списку опрацьованих наукових джерел (310 позицій), які створили ґрунтовну теоретико-методологічну базу дослідження.

Обґрунтованість та вірогідність викладених у роботі положень і висновків забезпечено внутрішньою несуперечливістю теоретичних засад дисертації, а також сумісністю висновків дисертації з концепціями, розробленими суміжними і несуміжними з лінгвістикою науками. Метамова роботи відповідає рівню сучасних наукових досліджень з мовознавства. Використана термінологія є виваженою, обґрунтованою й доречною.

Наукова новизна виконаного дослідження полягає у тому, що вперше цілісно й несуперечливо проаналізовано композиційно-стилістичну структуру англомовної новели за формальним, змістовим, формально-змістовим й образно-символічним рівнями композиції; розкрито систему стильових рис англомовної новели та їх прагматичне навантаження; виокремлено прагматично орієнтовані функції та моделі комунікації англомовної новели. Принципово новою є класифікація англомовних новел за критерієм співвідношення різних форм мовлення. Заслугу дисертантки також вбачаємо у висвітленні синергетичних параметрів англомовної новели.

Структура роботи не викликає зауважень. Сформульовані у вступі мета та завдання дослідження поетапно і логічно розкриваються в наступних розділах дисертації.

У першому розділі *«Теоретико-методологічні засади дослідження англомовної новели»* викладено теоретичні та методологічні засади дослідження англомовної новели, а саме: подано характеристику новели як жанру і типу тексту, висвітлено основні поняття прагматики тексту, описано лінгвостилістичну концепцію композиції тексту, розглянуто опозицію стильових рис «нейтральність / експресивність», розроблено методику комплексного дослідження англомовної новели. Матеріал цього розділу створює ємні фонові знання, що слугують базою для подальших етапів дослідження.

У другому розділі *«Композиційно-стилістична структура англомовної новели»* досліджено композицію англомовної новели з урахуванням

взаємозалежності складників формального, змістового, формально-змістового та образно-символічного рівнів. На наш погляд, такий підхід до вивчення композиції художнього тексту дозволив авторці дисертації успішно продемонструвати інтеракційні зв'язки різнорівневих елементів у межах єдиної системи. Також слід відзначити вдалу спробу виокремлення типів англомовної новели за результатами аналізу формально-змістового рівня композиції, зокрема на основі виявлених комбінацій авторського / чужого мовлення, архітектоніко-мовленнєвих і композиційно-мовленнєвих форм (стор. 93, 100).

Заслуговує на схвалення виокремлення набору базових функцій досліджуваного типу тексту та виявлення тенденції до їх реалізації у трьох моделях комунікації: інформаційно-кодovій, інференційній та інтеракційній (підрозділ 2.5). У рецензованій роботі інноваційним вбачаємо встановлення зв'язку між функціями та зазначеними моделями комунікації, а також між комунікативними моделями та композиційними рівнями тексту. Саме цей вектор дослідження сприяє всебічному розкриттю прагматичного потенціалу англомовної новели.

Варто особливої уваги дослідження англомовної новели в аспекті інтертекстуальності. У дисертації слушно зазначено, що інтертекстуальність полягає в діалогічній взаємодії текстів, при якій змінюються суб'єкти мовлення, підвищується імплікаційний та модальний потенціал тексту та сам текст стає ланкою в загальному ланцюгу культурного спілкування людства (с. 209). Проте в той же час робиться акцент на тому, що інтертекстуальні зв'язки новели представлені не тільки у вигляді запозичень із інших художніх текстів, а й у посиланнях на певні предмети мистецтва. Виходячи з цих спостережень, вважаємо доречним розширити експліковане визначення поняття «інтертекстуальність».

У третьому розділі «*Лексико-синтаксичні особливості англомовної новели в прагматистичному аспекті*» описано систему лексико-синтаксичних засобів

виразності англомовної новели у прагматичному ракурсі. Дисертантка переконливо показує, як різноманітні мовностилістичні засоби та прийоми взаємодіють у межах трьох типів висунення: конвергенція, зчеплення, ошукане очікування (підрозділ 3.4.) – і тим самим сприяють цілісності та зв'язності тексту. Важливе місце в дослідженні посідає аналіз опозиції «нейтральність / експресивність». За словами авторки, нейтральний стиль у англомовній новелі являє собою основу для реалізації стилістично забарвлених елементів (с. 129). Стилiстично виразні засоби та прийоми, вжиті на тлі автологічної лексики, створюють з нею контраст і надають художньому тексту ще більшої експресивності (с. 201). Цей вектор дослідження є науково цінним, оскільки розкриває механізми здійснення прагматичного впливу на реципієнта.

Новаторським вважаємо підрозділ 3.5, в якому за допомогою інструментальних понять синергетики новелу схарактеризовано як складну систему, що самоорганізується завдяки низці параметрів. Вважаємо, що перший важливий крок у дослідженні синергізму англомовної новели зроблено. Відкривається значна перспектива розвитку дослідження в цьому напрямку.

Кожний розділ роботи завершується ґрунтовними, вираженими і логічними висновками. Змістовні загальні висновки (стор. 206-215) узгоджуються зі вступними положеннями, є чіткими, послідовними, носять важливий теоретичний та прикладний характер й органічно завершують роботу.

Системність проведеного дослідження та оригінальність результатів зумовлюють **теоретичне значення** роботи для розвитку таких галузей і теорій германістики, як типологія тексту, лінгвостилістика, прагматилістика, лінгвосинергетика, та її **практичну цінність** у лекційних курсах зі стилістики англійської мови, у спецкурсах з лінгвопрагматики та лінгвосинергетики, а також при укладанні навчальних і методичних посібників.

Дисертація А. В. Сухової є відносно завершеною й самостійною роботою, пройшла належну апробацію на міжнародних і всеукраїнських наукових

конференціях і форумах. За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 15 одноосібних праць автора: 5 статей у фахових виданнях України, 1 зарубіжна публікація, 9 доповідей на конференціях. Публікації та автореферат у повній мірі відображають зміст дисертаційної праці. Аналіз публікацій автора дозволяє зробити висновок про повноту викладення основних наукових положень її дисертаційного дослідження в науковій літературі. Кількість публікацій є достатньою для висвітлення результатів дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук відповідно до чинних вимог. Зміст та результати роботи відповідають спеціальності 10.02.04 – германські мови.

Акцентуючи безперечну актуальність обраної теми, новаторський характер роботи, обґрунтованість висновків, сформульованих у дисертації, високий рівень її виконання, вважаємо за доцільне висловити певні критичні міркування та рекомендації, які потребують авторського коментування:

1. У дисертації заявлено про застосування синергетичного методу до дослідження англomовної новели, і підрозділ 3.5 присвячено характеристиці зазначеного типу тексту як синергетичного феномену. Синергетичні дослідження дійсно є актуальними та можуть здійснюватися стосовно художнього тексту, але у представленій роботі синергетичний потенціал новели вивчено фрагментарно. На нашу думку, авторка не повної мірою скористалася можливостями лінгвосинергетичної методології. Так, подано загальний огляд англomовної новели як синергетичної системи з вказанням параметрів, що сприяють її самоорганізації (с. 197–198), і доволі ґрунтовно розроблено явище біфуркації на матеріалі англomовної новели з наведенням вдало підібраних ілюстративних прикладів (с. 198–220). Проте поза увагою залишаються інші синергетичні параметри, які потребують детального висвітлення, наприклад: параметр порядку, фрактал, флуктуація, гомеостаз тощо. Вважаємо, що комплексний синергетичний аналіз англomовної новели може стати перспективою подальших студій.

2. Робота ґрунтується на якісному системному аналізі новели у синхронічному плані. Відсутнім є дослідження еволюції жанру. З синергетичної точки зору, вбачаємо доцільність діахронічного підходу до розгляду новели як синергетичної системи. Тому перспективним є аналіз об'єкта дослідження не в статичі, а в динаміці, в його становленні, а також виведення певних еволюційно-стилістичних моделей англомовної новели в аспекті синергетики.

3. Прагнення до досягнення компромісу між бажанням залучити якомога більше вичерпної фонові інформації та обмеженнями, встановленими стосовно обсягу роботи згідно вимог до досліджень такого рівня, вимагає чіткої структури розділів, логічного викладу матеріалу, інформативних висновків і т. п. У цілому дисертація відповідає цим вимогам, проте Висновки до розділів вважаємо дещо розлогими (5-6 сторінок). На особливе схвалення заслуговує графічне представлення отриманих результатів дослідження. Виключенням із цієї загалом оптимальної структури є великий обсяг підрозділів 3.3.2 і 3.3.3, присвячених аналізу синтаксичних засобів і прийомів вираження експресивності. Бажаним було б розділити ці підрозділи на пункти відповідно до класифікації досліджуваних стилістичних синтаксичних засобів і прийомів.

4. Пояснення також потребує включення до фактичного матеріалу дослідження адаптованих текстів, призначених для навчальних цілей (позиція 358 на стор.252).

Висловлені зауваження не впливають на загальне позитивне враження та не торкаються суті основних положень дисертації, не ставлять під сумнів наукову новизну, теоретичну та практичну цінність роботи, особистий внесок авторки, методологічну базу, глибину та об'єктивність проведеного аналізу, достовірність отриманих результатів. Дисертація Сухової А.В. є оригінальною науковою працею, виконана на належному теоретичному і прикладному рівні, є завершеним науковим дослідженням. Мета дослідження досягнута, поставлені завдання повністю виконано; робота відзначається логічністю, залучає достатній фактичний

матеріал і сучасні методи аналізу, які забезпечують достовірність отриманих результатів.

Викладене дає підстави вважати, що дисертаційна робота *«Англомова новела (XIX-XXст.): лінгвостилістичний та прагматичний аспекти»* відповідає паспорту спеціальності 10.02.04, профілю спеціалізованої вченої ради К 17.051.02, вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» (зокрема пп. 9, 11, 12), затвердженого постановою Кабінету Міністрів № 567 від 24.07.2013, а її авторка – **Сухова Анна Вікторівна** – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови.

Офіційний опонент,
професор кафедри граматики англійської мови
імені професора А.К.Корсакова
Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова
доктор філологічних наук, доцент

Т. І. Домброван

Підпис Домброван Т.І засвідчую
Вчений секретар ОНУ імені І.І. Мечникова
к. х. н., доцент

С. В. Курандо